

republike a jejich partnerkami. Vzhledem k tomu, že se Tereza Hyánková věnuje již dlouhá léta výzkumu českých Kabyľů, mi připadají obě kapitoly dosti stručné. Vlastně se tu opakuje schéma použité v prvních pěti kapitolách: sedmá kapitola (jak již bylo naznačeno) sumarizuje závěry výzkumu, zaměřené především na hodnocení života v České republice, ve Francii a v Alžírsku, zatímco vyprávění z osmé kapitoly ilustrují skutečnosti dříve napsané.

Popis i analýza dat v kapitole „Žít svůj život“ poskytuje na příkladu malé skupiny imigrantů (Kabyľů; podle autorky jich v roce 2015 žilo v České republice něco přes šest set) odpověď na neustále omílanou hrozbu „invaze cizinců“. Česká republika ani v jejich případě není první a nejžádanější destinací, mnohdy až druhou po Francii, a přednost podle Terezy Hyánkové mají i Velká Británie a Kanada. Důležitou roli v rozhodování, kde se usadit, hrají i sňatky s Čechy a pracovní

příležitosti. V dnešní době jsou pro udržování kontaktů s příbuznými v Alžírsku, v ostatní Evropě i na americkém kontinentu důležité nejmodernější formy telefonního a internetového spojení, které přispívají k vytváření a udržování internacionálních sociálních sítí. V hodnotovém žebříčku imigrantů si však stále udržují důležitou pozici vzpomínky na původní domovinu, tedy na Kabyľii.

„Příběhy II“ jsou opětovně přepisem rozhovorů, jako tomu bylo v kapitole „Příběhy I“ a jejich vypovídací hodnota je spíše ilustrativní. Stručný závěr vlastně jen velmi stručně opakuje dějiny kabyľské migrace do Francie. Kniha je doplněna rozsáhlou bibliografií a několika statistickými tabulkami sumarizujícími počty žádostí o víza do Evropy v letech 2012 až 2014. V úplném závěru knihy je připojen i stručný souhrn v angličtině.

Josef Kandert (FHS UK, Praha)

Peter Salner, Židia na Slovensku po roku 1945 (Komunita medzi vierou a realitou). Ústav etnológie SAV, VEDA, vydavateľstvo SAV, Bratislava 2016, 216 s.–

Nie je prekvapením, že Peter Salner vydal novú monografiu, keďže register jeho publikačnej činnosti je bohatý. Nie je prekvapením, že v nej spracováva problematiku židovskej komunity, výskumom ktorej sa systematicky venuje dve desaťročia a zároveň nie je ani prekvapením, že pri naša novú tému a nové poznatky.

Tento úvod som zvolila preto, lebo sám autor priznáva, že sa nechal inšpirovať obsahom a rozsahom poznatkov, ku ktorým dospel vďaka výskumom doteraz

nespracovaného archívneho materiálu z prostredia náboženských inštitúcií (Ústredný zväz židovských náboženských obcí v Slovenskej republike a Židovská náboženská obec Bratislava).

To, čo je potrebné hodnotiť pozitívne hneď na začiatku, je jednoznačné nasadenie autora pre tému a jej presahy. Publikácia je príkladnou ukázkou zvládnutia interpretácie terénneho i archívneho materiálu a ich analýz. Tých pozitív je oveľa viac.

Salner v knihe vychádza z dlhodobých etnologických výskumov rôznych prejavov sociálnej kultúry Židov na Slovensku a ako som uviedla, interpretuje aj vzácné materiály z doteraz nedostupných archívov ÚZŽNO, ŽNO, s dôrazom na roky 1945–1955.

Hoci sa venuje relatívne krátkemu obdobiu z pohľadu židovskej komunity (a napokon nielen tej), ide o dramatickú a dynamickú dobu. Na pozadí vzniku nového štátneho útvaru a nového režimu sleduje dopad politických, spoločenských, ekonomických procesov na život židovskej komunity. Po roku 1945 Židia na Slovensku verili v návrat do normálneho života, ale rozpor medzi vierou a realitou (spoločnosti, komunity, jednotlivcov), vierou a politickou realitou bol veľký. Dobová situácia komplikovala prežívšim náročnú adaptáciu na zmenu. Aj preto považujem názov knihy *Židia na Slovensku po roku 1945 (komunita medzi vierou a realitou)* za výstižný.

Výskumom získané informácie, spolu s použitou odbornou literatúrou, ponúkajú materiály, ktoré sa v knihe vzájomne dopĺňajú a podporujú. Dôsledný výskum je výsledkom štúdia z prostredia viac ako stovky židovských náboženských obcí, ktoré zanikli na prelome štyridsiatych a päťdesiatych rokov. Takýto spôsob interpretácie nie je jednoduchý. Vyžaduje si presne to, čo Salner preukazuje: dôkladnú orientáciu v problematike, znalosť relevantných historických, politických udalostí vrátane legislatívy, ekonomických problémov i psychologickkej reality, ktoré dáva do odborného kontextu, čo svedčí o kvalifikovanom, zodpovednom i kreatívnom prístupe k danej téme. Hodnotu jeho interpretácií zvyšuje fakt, že konfrontuje archívne materiály s realitou, s konkrétnym stavom, čo mu dovoľuje jeho erudovanosť.

Kompozícia knihy je logicky a jasne štruktúrovaná na štyri kapitoly, Úvod

a Záver. Autor v každej z nich analyzuje konkrétne problémy, ktoré adekvátne spája do výslednej podoby. Kniha funguje ako kompaktný celok, v ktorom sa jednotlivé časti navzájom prelínajú, preto som sa rozhodla neopisovať ich obsah samostatne, len ich načrtnúť. V prvej sa zameriava na teoreticko-metodologické východiská, v nasledujúcej sa v širších súvislostiach venuje realite, s ktorou sa musela vyrovnáť komunita tesne po oslobodení. V tretej časti analyzuje procesy vzniku a priebeh činností i dôsledky aktivít Ústredného zväzu ŽNO, pričom niektoré problémové okruhy posúva až do súčasnosti. V poslednej kapitole poukazuje na to, ako ÚZŽNO riešil problémy so spravovaním majetku náboženských obcí, najmä synagóg a cintorínov. Rozhodnutia o ich ďalšej existencii boli výsledkom komplikovaných, často aj kompromisných riešení. V knihe sa stretávame s opisom rozporov vnútorného boja jedincov i komunity, zánikom židovských náboženských obcí, rôznych osudov synagóg a chátrajúcich cintorínov (väčších i tých lokálnych). Problémy (politické, religiózne, ekonomické, spoločenské), s ktorými sa museli židovské náboženské obce vysporiadať, sa dotkli nielen slovenských miest, mestečiek, ale aj menších obcí. V dokumentoch sú obsiahnuté intímne výpovede i konštatovania o danej situácii, ťažkostiach, ne/riešiteľných krokoch. Sentencie o dobe a jej ne/hodnotách nútia čitateľov k zamysleniu. I napriek tomu, že ide o pohľad do minulosti, sú mementom pre súčasnosť, čím kniha okrem informačného, nesie aj veľké duchovné poslanstvo platné v prítomnosti. Je zrejmé, že každá doba má svoje limity a procesy rozhodovania sú zložité. Preto Salner pre lepšie pochopenie jednotlivých situácií aplikuje „jidiškajt“, autorom chápaný ako „komplex židovských náboženských, spoločenských, historických a kultúrnych tradícií, hodnôt a skúseností, ktoré determinujú konanie členov

židovskej komunity v danom období a prostredí“ (s. 22), ktorý majorite vysvetľuje „židovský pohľad“. Autor si správne zvolil túto koncepciu, pretože si uvedomuje, že „s odstupom času dnes pri pohľade späť vieme presne určiť, čo bolo v tom-ktorom okamihu správnym rozhodnutím a akú chybu urobili... Súčasníci však problém neriešili od kancelárskeho stola. Museli sa na základe dostupných informácií a tradíciou zdedených skúseností rozhodovať tu a vtedy. Opäť je to doklad, že dobové reakcie nemožno pochopiť, keď (popri spoločenských pomeroch) nezohľadníme špecifiká jidiškajtu“ (s. 39).

Aj keď je publikácia bohatá na informácie, text dýcha a drží čitateľovu pozornosť. Autor si je vedomý, že samotné archívne dokumenty by mohli pôsobiť ako „zdanlivo suchý materiál“, a tak podklady uchopuje pôsobivou erudovanosťou a schopnosťou podávať problematiku v súvislostiach. Oceňujem, že Salner aj v tejto publikácii zostáva verný svojmu jazykovému štýlu, vďaka ktorému sa kniha číta s túžbou dozvedieť sa, čo bude ďalej, ako to dopadne... S materiálom pracuje precízne, dodržiava etiku výskumu, ktorú si téma a materiál vyžadujú. V knihe sa oplatí čítať aj bohatý

poznámkový aparát, pretože objasňuje terminológiu židovskej komunity, dopĺňa základný text a odráža aj početný zoznam archívnych prameňov.

Celkový pozitívny dojem z knihy umocňuje aj jej vizuálna stránka. Uverejnené fotografie a dokumenty majú výpovednú hodnotu k uvedenej tematike a sú vybrané tak, aby korešpondovali nielen s textom, ale zároveň aj opticky ladili s celkovou grafikou a farebnosťou knihy.

Na záver si dovoľím konštatovať, že Salnerova kniha svojím odborným a precíznym textom predstavuje významný prínos k skúmaniu židovskej problematiky, odкрýva nové témy a je hodnotným svedectvom nielen o skúmanej dobe, židovskej komunite, ale i o majorite. Verím, že sa stretne so záujmom širokého spektra čitateľskej verejnosti, etnológov, historikov, muzeológov, kulturológov, študentov, ktorí v nej nájdu inšpiratívny zdroj pre svoje štúdium a vedeckú prácu.

Autorovi gratulujem, želim veľa zdravia a pohody do ďalšej tvorivej a výskumnej práce, pretože túžime vedieť, čo bude ďalej.

Katarína Košťalová (Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica, SVK)

Paul Robert Magocsi, Chrbtom k horám. Dejiny Karpatskej Rusi a karpatských Rusínov. Vydavateľstvo Universum-EU, s. r. o., Prešov 2016, 593 s.–

Autor recenzované publikácie patrí k badateľm po desiatich rokoch se intenzívne zabývajúci historii Podkarpatskej Rusi a Rusínů. Působí jako profesor na torontské univerzitě v Kanadě, hlásí se však k rusínským kořenům a významně se

podílí na rozvoji rusínského hnutí. Odpovídá tomu i jeho bohatá publikační činnost. Tématu karpatských Rusínů věnuje kontinuálně pozornost v odborném tisku, ale rovněž v populárně zaměřených publikacích. Jeho práce, vydávané